

Més personatges cabdals: Santàngel, els germans Pinçon i Joan Cossa

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 15-12-2020

Tercer lliurament de personatges cabdals, recuperats de la mà d'En Jordi Bilbeny, que estan relacionats amb En Cristòfor Colom i la primera colonització d'Amèrica. En aquesta entrega fem referència a En Lluís de Santàngel —escrivà de ració del rei Ferran—, els germans Pinçon —marins que van acompanyar En Colom a Amèrica— i, finalment, el cosmògraf Joan Cossa.

4) Lluís de Santàngel: Hi ha només una sola versió. És l'Escrivà de Racions de la cancelleria catalana i conseller del rei Ferran. A la quasi totalitat de les cròniques de l'època és el personatge que fa canviar el parer dels Reis Catòlics en l'assumpte de l'empresa americana i qui avança un gran nombre de diners per sufragar-la. Alguns textos ens diuen que intercedeix davant la reina i és aquesta qui pren la decisió unipersonal d'ajudar En Colom. Tinc els meus dubtes que això fos realment així, ja que el personatge clau en tot l'afer americà és el rei Ferran, com recullen molts altres textos i la quasi totalitat de referències internacionals. Amb tot, si la reina Isabel hagués tingut alguna mena de paper en tot l'afer de les Índies, per més remot i puntual que fos, només l'hauria pogut tenir en tant que reina consort del rei de la Monarquia Catalana i no pas com a reina de Castella, perquè és totalment impensable que un valencià tingués un rol tan decisiu en un afer exclusivament castellà, en què, a més, els catalans hi van tenir el camp vedat. Avui dia, tots els historiadors competents afirmen amb tota normalitat que va ser ell qui va avançar els diners per a l'empresa, tot i que, només alguns erudits, en un intent de desvincular-lo de les estructures polítiques i fiscals catalanes, creuen que ho faria de la seva butxaca particular. Justament perquè va tenir aquest paper cabdal en el sufragament de l'empresa, En Colom li adreçarà una de les famoses Cartes a la tornada de del Nou Món.

També sabem, si bé per d'altra documentació notarial, que els Santàngel i els Colom de Barcelona, tenien negocis comuns i que, precisament En Lluís de Santàngel vivia, a la ciutat comtal, en una casa propietat d'aquests mateixos Colom. De la qual cosa, també en podem inferir que En Colom, per tirar endavant l'empresa de les Índies, no va fer altra cosa que recórrer als seus socis comercials habituals.

5) Els germans Pinçon: Segons la història oficial són tres germans, grans navegants, de Palos de Moguer: Martín Alonso Pinzón, Francisco Martínez Pinzón i Vicente Yáñez Pinzón. En Colom els va trobar en aquell poblet d'Andalusia perquè, segons les cròniques, eren "amics i coneguts". Ara bé, Palos de Moguer, no existeix. Existeix Palos i existeix Moguer. A més a més, en alguns documents se'ls fa directament de Moguer. Però fora d'això, no hi ha res més. Si com diuen els llibres, En Colom els va a cercar perquè "ja els coneix", això mateix invalida la història oficial, perquè aquesta, alhora, és molt explícita a remarcar que En Colombo no es va moure mai de Gènova i, quan ho fa, és a bord d'unes naus que són atacades davant del Cap de Sant Vicenç, a la costa més meridional portuguesa. D'aquí passa a Lisboa i de Lisboa, de camí cap a França, passa per atzar per Palos, on es troba amb els Pinzón per pura casualitat. D'altra banda, la situació del Palos andalús, no és ben bé "de camí cap a França". Per tant, veiem com el que cal, abans de saber qui són aquests germans Pinzón, és on són. I tot el que fa referència als seus orígens andalusos és confús i contradictori, llevat de quan és obertament fals. A més a més, aquests famosíssims germans, no s'han pogut documentar amb altra informació que no fos la relacionada estrictament amb els llibres d'Amèrica, que ara ja sabem com han estat fabricats. Llevat d'això, la història oficial espanyola no ha pogut confegir un mínim de dades referents a aquests marins notables. No se n'ha pogut escriure re fonamentat en documentació notarial. I el poc que s'ha trobat els vincula directament amb Catalunya: saquegen una nau d'un mercader eivissenc, ataquen el port de Barcelona, participen en una expedició militar a Nàpols, recluten homes a Tortosa, i, amb aquest fi, tenen relacions amb la tresoreria reial catalana. Finalment, són a Barcelona a la tornada del primer viatge, des d'on els seus familiars, que també són a Catalunya, fan certes reclamacions al rei Ferran. Fins i tot, sabem que En Vicens Anes Pinson és veí de la vila de Pals, a l'Empordà, tal com consta en una carta que els consellers de Barcelona adrecen al príncep Ferran.

Els germans Pinçon

I això ens porta a parlar directament de la nissaga catalana dels Yàñez. Aquesta família portuguesa arriba a Catalunya el 1464, quan la Generalitat proclama Pere, el Conestable de Portugal, nét d'En Jaume d'Urgell, rei dels catalans. Són parents directes del rei i, al Principat, ocupen càrrecs de màxima confiança reial durant la guerra. Amb tot, el que ens crida l'atenció d'aquests Yàñez, és que tenen uns dobles literaris a les cròniques americanes. Així, el Vicente Yáñez Pinzón, anomenat també, en aquests mateixes cròniques, Anes o lanes, i, fins i tot "Vicent", té el seu doble de carn i ossos a Catalunya dit Vicent Anes Pinçon; el Francisco Martínez, que de vegades apareix com a Martín Fernández i, fins i tot, Fernando Yáñez, té el seu doble de carn i ossos anomenat Ferran Yáñez, lloctinent de tresorer reial. Per acabar, el Martín Alonso Pinzón, també anomenat Alfonso Yáñez, existeix també a Catalunya: és l'Alfons Yáñez de la documentació, procurador reial i ambaixador de la Generalitat a la Cúria Romana. Tant el Pare Cases o Casaus, com diversos testimonis dels plets, ens asseveren que En Martín Alonso era a Roma, al costat del papa Inocenci VIII; amb la qual cosa sabem que els dos Yàñez –el de la cancelleria reial catalana i el de les cròniques d'Índies– són el mateix personatge.

6) Joan Cossa: És el Juan de la Cosa de les cròniques d'Índies. Fins fa encara quatre dies, ningú no sabia exactament d'on era. Com que no hi ha documentació, uns historiadors l'han fet gallec, atenint-se al fet que fos el propietari d'una nau anomenada "gallega"; d'altres, com que apareix als textos com a "Juan Vizcaíno", li han mirat de cercar una pàtria basca; així mateix, donat que a Santander hi ha un indret anomenat Cosa, tot un altre gruix d'erudits han determinat de fer-lo santanderí. Finalment, la resta d'historiadors, interpretant que en alguns escrits se'ns diu que era del Puerto de Santa María o de Santa María del Puerto, han pretès que era gadità. De tota manera, com que era un cosmògraf expert i, a cap d'aquests indrets no hi havia cap escola de cartografia, però els entesos ens diuen que el seu mapamundi segueix minuciosament la tècnica de l'escola catalana i és ple de toponímia catalana; com que és pintat amb barretina al retrat que es conserva al Museu Naval de Madrid, com que el seu nom apareix escrit sovint "Johan de la Cossa" i rep diners de la cancelleria catalana per efectuar els seus viatges al Nou Món, tot indica que, dins la mateixa història oficial, hi ha prou indicis per atorgar-li un passat català.

En Joan Cossa

Efectivament, En Joan Cossa o de la Cossa és un militar napolità que serveix En Renat d'Anjou a la guerra contra Alfons el Magnànim, llavors que aquest trastàmara es va proclamar rei de Nàpols. En retirar-se el monarca angeví a les seves possessions provençals, tornem a trobar En Joan Cossa al seu costat, com a capità seu i Gran Senescal de Provença. I quan al 1466 la Generalitat de Catalunya proclama En Renat el nou rei dels catalans, En Joan Cossa vindrà a Catalunya a servir aquesta nova causa. I s'establirà, juntament amb el seu germà Gaspar Cossa, a Castelló d'Empúries. Com que En Colom també va ser capità del rei Renat i un dels cabdills defensors de la causa de la Generalitat, juntament amb els Yàñez, és molt normal que En Joan de la Cossa figuri com a marí de confiança d'En

Colom, també al costat dels Yañez, en l'empresa americana.

Jordi Bilbeny

[Del llibre «Totes les preguntes sobre Cristòfor Colom». David Bassa entrevista Jordi Bilbeny]